
Groen liberalisme

We zijn uit de kast, nu vooruit!

door Bram Cool

In december 2017 schreef het *Het Financieele Dagblad* dat de VVD uit de kast is gekomen als milieupartij. Waar duurzaamheid in de vorige Tweede Kamerverkiezingen in 2012 voor de VVD eigenlijk geen thema was, was duurzaamheid, tezamen met verkeer, het belangrijkste thema in de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen. Ook onze kiezers vinden duurzaamheid inmiddels belangrijk. Zo is 79 procent van de kiezers van de VVD voorstander van uitbreiding van statiegeld naar kleine plastic flesjes en blikjes. Groen liberalisme is daarmee niet alleen belangrijk voor de wereld in het algemeen, maar ook voor de partij en onze kiezers in het bijzonder.

Deze *Liberale Reflecties* gaan over groen liberalisme. Drie auteurs hebben artikelen geschreven die dit thema vanuit verschillende invalshoeken belichten. Marcel Wissenburg schrijft in zijn artikel *Groen liberalisme: twee geloven op één kussen?* over de historie en het (liberaal) filosofisch denkkader van duurzaamheid. Het is een erudiet artikel waarin de auteur ons in hoog tempo door het denkkader en de historie neemt. Wissenburg identificeert terecht dat de liberale milieupolitiek nog geen antwoorden heeft op de vooral internationale vraagstukken rond het inperken van sociaal economische vrijheden ten behoeve van klimaatbeleid. Hij sluit af met een oproep voor meer en fundamentele debat.

Het artikel van Paul Picauly, *Lokaal en liberaal klimaatbeleid*, geeft een leidraad voor groen liberale thema's in de gemeentelijke politiek. Hij stelt dat individuele bestuursorganen van de staat, dus rijk, provincie en gemeenten, een zelfstandige verantwoordelijkheid dragen in de uitvoer van duurzaam beleid. Daarnaast voert hij aan dat decentrale overheden jaarlijks 28 miljard euro investeren in infrastructuur waarmee juist lokale politiek een groot en zichtbaar instrumentarium heeft om duurzaamheid invulling te geven. Picauly sluit af met drie praktische handvatten voor lokale overheden om een liberaal duurzaam beleid te formuleren.

Tot slot vertelt Derk-Jan Haverkamp in zijn artikel *Een liberale aanpak is duurzaam* over de risico's van overheidssturing in de transitie naar een duurzame economie. Als liberaal waarschuwt hij voor overheidsinmenging door de varkenscyclus van verkiezingen die 'in het minst (on)gunstige geval tot een vierjaarlijkse bijstelling van de prioriteiten van beleid en overheidsbemoeyenis. Een betrouwbare overheid die niet op doelmaatregelen stuurt, vindt hij daarbij belangrijk.

Groen liberalisme binnen de VVD

Als voorvechter van groen liberalisme ben ik trots op onze partij. Eric Wiebes is inmiddels de vijfde VVD minister, na Leendert Ginjaar, Pieter Winsemius, Ed Nijpels en Henk Kamp, die uitvoering geeft aan een duurzaam beleid. En op een prachtige manier: die van 'gewoon doen.' Gekscherend hebben we als bestuur van het Thematisch Netwerk

Liberaal Groen ons recentelijk afgevraagd of het niet tijd was om het netwerk op te heffen omdat onze eerste doelstelling 'We erkennen het probleem en gaan de uitdaging aan' behaald is. Maar we zijn er nog niet. Sterker nog, het is tijd om er een tandje bij te zetten. Want voor het nakomen van de doelstellingen uit het klimaatakkoord, of het behalen van onze nog ambitieuzere doelstellingen van een CO₂-reductie van 49 procent in 2030 zijn forse investeringen nodig (*Het Financieele Dagblad* 2018).

Onderweg naar een nieuw quilibrium

Mark Rutte schreef in zijn *Pamflet van een optimist* al in 2008 dat 'Groen Rechts een manier van denken [is]. Eén die uitgaat van kansen en de vaststelling dat economie en milieu niet tegengesteld zijn'. De aanname hierin is dat de horizon van denken niet alleen over het nu, de huidige generatie, maar over aanzienlijk langer gaat. Of zoals gedefinieerd in het rapport *Our Common Future* (1987) dat de commissie Brundtland schreef, 'groei die voorziet in behoeften aan hulpbronnen van de huidige generatie zonder het vermogen van toekomstige generaties te compromitteren om in hun eigen behoeften te voorzien'.

Die aanname is belangrijk en heeft zwaarwegende implicaties. Adam Smith schreef in zijn *Wealth of Nations* al over de onzichtbare hand die de markt regeert en daarmee voor de meest optimale uitkomst voor alle actoren zorgt. Ik geloof dat vrijheid – vrijheid in de

markt en vrijheid om te innoveren – prima werkt binnen een bestaand equilibrium. Maar het werkt onvoldoende in transitie van een bestaand, naar een nieuw equilibrium. Daar zijn twee redenen voor. Ten eerste een verkeerde risico inschatting: mensen zijn risico avers op de korte termijn en onderschatten risico's op de lange termijn. Ten tweede zijn de transitiekosten te hoog voor het individu vanwege het 'agent-principle problem'. Ik ga kort in op die twee redenen.

Verkeerde risico-inschatting

De doelstelling uit de klimaatovereenkomst van Parijs is een reductie van broeikasgasen met tachtig procent in 2050 ten opzicht van het niveau van 1990. Om dat te halen is er actie nu nodig. Die opgave is een mooie illustratie van het dilemma tussen vrijheid en verantwoordelijkheid: vrijheid om nu te leven, maar wel binnen de kaders van het doorgeven van de aarde aan volgende generaties.

Het is een mooi voorbeeld van *'being greedy in the long run'* (Forbes 2012). Een goede econoom antwoordt dan overigens *'but in the long run, we are all dead'*, een interpretatie van het werk van John Maynard Keynes. Maar het geeft wel het echte probleem aan, want onze kinderen en kleinkinderen zijn er dan nog nog wel. Voor de energietransitie naar een nieuw equilibrium hebben we overheidsinterventie nodig. En dan kunnen we afsluiten met de fameuze titel van Milton Friedmans boek: *There is no such thing as a free lunch* (1975), welke aanduidt dat we die

transitie allemaal gewoon door hogere belastingen moeten betalen, want alleen uit innovatie gaat die transitie helaas niet komen. We moeten nu pijn lijden om de levensvreugde van volgende generaties niet te beperken.

Hoge transitiekosten en investeringen

Naast de lange tijdshorizon zijn ook de kosten van transitie enorm. Hierin heeft de overheid een sturende rol. Innovatie bij wind op zee is een goed voorbeeld van een casus waarin de overheid een betrouwbare klant blijkt. Hoewel er eerst nog geld bij moest voor de productie, is er nu alleen nog een afnamegarantie nodig. Door als overheid betrouwbaar te zijn en lange termijn afspraken te maken, kan de markt innoveren. Was die overheid er niet geweest, dan hadden marktpartijen gewoon nog energie uit kolencentrales geleverd.

“... Door als overheid betrouwbaar te zijn en lange termijn afspraken te maken, kan de markt innoveren ...”

Naast de energietransitie, die mede door het klimaatakkoord van Parijs nu behoorlijk breed gedragen lijkt te worden, moeten we ook hard aan de slag met de transitie naar een circulaire economie. Dat is nu nog grotendeels een containerbegrip voor hippe mensen met spannende startups en voor beleidsmakers die dikke stukken schrijven. Echter, we moeten toe naar een economie die niet gebaseerd is op de kosten van extractie van grondstoffen, maar naar het hergebruik

van bestaande grondstoffen. Daarvoor is meer nodig dan statiegeld. Daarvoor moeten we grondig kijken naar bronbelasting, een herziening van ons belastingstelsel naar lagere kosten op arbeid, en mogelijk hogere op grondstoffen (Middelweerd 2018). Een mooi speelveld voor de liberaal, want de knoppen van het loonhuis, en die van bijvoorbeeld de BTW, liggen bij de politiek.

Tijd voor een fundamentele discussie over heilige huisjes

Gelukkig hebben we nog wel een paar heilige huisjes binnen de partij. Niet langer is dat de auto, want die innovatie wordt inmiddels door de markt zelf gedreven. Het betreft wel de discussie over voedsel, want voedsel heeft 20 à 35 procent aandeel in de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen (Voedingstentrum 2018). Ook hebben we een verantwoordelijkheid te nemen die 's lands grenzen overstijgt, bijvoorbeeld in de discussie over de belasting op kerosine voor vliegtuigen (zie bijvoorbeeld: *Het Financieele Dagblad* 2017).

En daarmee komt het laatste heilige huisje in zicht. In alle bovenstaande discussies gaat het over P in het sommetje $P \times Q$. Q gaat dan over het volume, in ons sommetje het aantal mensen. We zijn nu met zo'n 7,5 miljard wereldbewoners en dat zal vermoedelijk stijgen naar circa 10 miljard in 2050 (Roser 2017). Het beperken van Q, dus minder groei van het aantal mensen, is iets waar we een mening over moeten vormen. Dit is een onderwerp waar ik persoonlijk grote moeite mee heb omdat het direct indruist tegen de

vrijheid om een gezin te stichten. Iets wat een primaire levensbehoefte is en één van de rechten van de mens. Echter, dat ontslaat ons nog niet van de verantwoordelijkheid om een zuivere afweging te maken. Gelukkig heeft Frits Bolkestein alvast de bal voorgezet, zij het met een de motivatie van het beperken van migratie (Bolkestein 2018). En waar mensen (Q) leven, heeft op het sommetje $P \times Q$ maar beperkte invloed. Voor de groen liberale discussie gaat het niet om locatie, als wel om het kwantum Q. Die discussie moeten we hebben. Binnen onze partij zal dat hopelijk niet gaan over dingen verbieden, maar wel over stimuli (nudging) en educatie verschaffen.

Tijd om de degens te kruisen, er moeten wat kogels door de kerk

Nu we uit de kast zijn en we ongegeneerd groen liberaal kunnen spreken en acteren, is het tijd om een fundamenteel debat aan te gaan. Over het verduurzamen van het belastingstelsel, hoe innovatie te stimuleren zodat we als BV Nederland een extra been hebben om op te staan, en natuurlijk over Q in het sommetje $P \times Q$. De liberale basisbeginselen Vrijheid en Verantwoordelijkheid vormen daar een prachtige basis voor.

B. Cool MBA is bestuurslid van het thematische netwerk Liberaal Groen van de VVD

Literatuurlijst

- Biderman, C., 'The benefits of Being Long-Term Greedy', *Forbes*, 1 maart 2012, URL:

<https://www.forbes.com/sites/investor/2012/03/01/the-benefits-of-being-long-term-greedy/#59d06663689d>, geraadpleegd op 4 april 2018.

- Bolkestein, F., 'Immigratie afremmen kan maar op één manier', *NRC*, 10 januari 2018,

URL: <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/01/10/immigratie-afremmen-kan-maar-op-een-ma-nier-a1587809>, geraadpleegd op 4 april 2018.

- 'Vliegen is nu te goedkoop en dat moet worden aangepakt', *Het Financieele Dagblad*, 17 augustus 2017.

- 'De VVD is uit de kast gekomen als milieupartij', *Het Financieele Dagblad*, 23 december 2017.

- 'Rutte en Macron samen op de bres voor hogere CO2-beperking', *Het Financieele Dagblad*, 22 maart 2018.

- 'Wiebes maakt maandag winnaar bekend van eerste subsidieloze windpark op zee', *Het Financieele Dagblad*, 18 maart 2018.

- Friedman, M., *There is no such thing as a free lunch: essays on public policy*, Chicago, 1975.

- 'Meerderheid van de vier regeringspartijen is voor uitbreiding statiegeld', *GfK*, 9 maart 2018, URL: <http://www.gfk.com/insights/news/meerderheid-kiezers-van-de-vier-regeringspartijen-is-voor-uitbreiding-statiegeld/#contact-form>, geraadpleegd op 4 april 2018.

- Middelweerd, H., *Het belastingstelsel: een essentieel puzzelstuk in de transitie naar een circulaire economie*, 14 maart 2018, URL: <https://www.duurzaambedrijfsleven.nl/circulaire-economie/27607/het-belastingstelsel-een-essentieel-puzzelstuk-in-de-transitie-naar-een-circulaire-economie>, geraadpleegd op 4 april 2018.

- 'Milieu en verkeer belangrijkste thema's bij verkiezing gemeenteraden', *Nu.nl/ANP*, 10 maart 2018, URL: <https://www.nu.nl/gemeenteraadsverkiezingen-2018/5169293/milieu-en-verkeer-belangrijkste-themas-bij-verkiezing-gemeenteraden.html>, geraadpleegd op 4 april 2018.

- Roser, M., *Future Population Growth*, 2017, URL: <https://ourworldindata.org/future-population-growth>, geraadpleegd op 4 april 2018.

- Rutte, M., *Pamflet van een optimist*, Den Haag, 2008.

- Voedingscentrum, Feiten en cijfers over duurzaam eten, URL: <http://www.voedingscentrum.nl/Assets/Uploads/Documents/Professionals%20-%20Duurzaamheid/Volwassenen-duurzaamete-nendrinkenfeitenencijfers.pdf>, geraadpleegd op 4 april 2018.

- VVD liberaal groen, *De acht beginselen van liberaal groen*, 2018, URL: www.liberaal-groen.nl/standpunten/, geraadpleegd op 4 april 2018.

- World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford, 1987.